

## **CONTRACARAREA SEPARATISMULUI PRIN MIJLOACELE DREPTULUI PENAL ÎN REPUBLICA MOLDOVA: ÎNTRE NECESITATE ȘI COMPROMIS**

*Vitalie STATI*

La 16.05.2014, în Parlamentul Republicii Moldova a fost înregistrat Proiectul legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative (Legea cu privire la cetățenia Republicii Moldova – art.20, 23, 34; Legea cu privire la asociațiile obștești – art.36; ș.a.) [1] (în continuare – Proiectul nr.186/2014). Fără îndoială, un asemenea proiect își dovedește actualitatea din perspectiva activizării tendințelor separatiste în unele regiuni ale Republicii Moldova, în legătură cu semnarea la 27.06.2014 a Acordului de Asociere dintre Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele sale membre, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte [2]. Un alt considerent în favoarea unui astfel de proiect îl constituie anexarea Crimeii și insurecția separatistă din estul Ucrainei, care nu pot să nu influențeze aspirațiile secesioniste în unele regiuni ale Republicii Moldova. Nu în ultimul rând, un astfel de proiect ar contribui la realizarea ideii pe care o sugerează alin.(3) art.32 din Constituție: „Sunt interzise și pedepsite prin lege contestarea și defăimarea statului și a poporului, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial (subl. ne aparține), la violență publică, precum și alte manifestări ce atentează la regimul constituțional”.

În Proiectul nr.186/2014 remarcăm patru repere: 1) completarea Legii cu privire la cetățenia Republicii Moldova; 2) modificarea Legii cu privire la asociațiile obștești și a Legii privind partidele politice; 3) modificarea denumirii capitolului XIII din partea specială a Codului penal; 3) completarea Codului penal cu articolele 2793 și 2794. Din motive firești, obiectul analizei noastre îl vor constitui două repere din urmă.

Cât privește primul dintre ele, în proiect se propune modificarea capitolului XIII din partea specială a Codului penal din „Infrațiuni contra securității publice și a ordinii publice” în „Infrațiuni contra ordinii constituționale, securității și ordinii publice”. Considerăm inoportună o asemenea recomandare. Aceasta întrucât locul normelor proiectate, dedicate contracarării separatismului, este nu în capitolul XIII din partea specială a Codului penal, ci în capitolul XVII „Infrațiuni contra autorităților publice și a securității de stat” al acesteia. Considerăm că manifestările separatiste (ca și celelalte manifestări extremiste) trebuie să-și găsească incriminarea în cadrul unor norme care vor completa capitolul XVII din partea specială a Codului penal, ale cărui norme urmăresc apărarea penală, printre altele, a securității statului. Or, potrivit art.1 al Legii securității statului, prin „securitatea

statului” se înțelege, *inter alia*, protecția integrității teritoriale a țării împotriva atentatelor criminale ale unor grupuri sau indivizi aparte.

Din acest punct de vedere, susținem ideea conținută în Proiectul Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative (în domeniul contracarării activității extremiste) [3]. Conform acestuia, se propune, printre altele, completarea capitolului XVII din partea specială a Codului penal cu articolele 3461-3463, în care să fie incriminate variatele manifestări ale extremismului. Or, să nu uităm că, în corespundere cu art.1 al Legii privind contracararea activității extremiste, activitate extremistă constituie inclusiv activitatea asociației obștești sau religioase, a mijlocului de informare în masă sau a unei alte organizații ori a persoanei fizice în vederea planificării, organizării, pregătirii sau desfășurării unor acțiuni orientate spre violarea integrității Republicii Moldova. De asemenea, la alin.(4) art.1 al Legii pentru ratificarea Hotărârii Consiliului șefilor de state ale CSI referitoare la Concepția privind colaborarea statelor-membre ale Comunității Statelor Independente în combaterea terorismului și altor forme violente de manifestare a extremismului, se arată că separatismul este cea mai periculoasă formă a extremismului. Luând în considerație aceste reglementări, ar fi oportună incriminarea atât a manifestărilor separatiste, cât și a altor manifestări extremiste în același capitol al legii penale, și anume, în capitolul XVII din partea specială.

În continuare, ne vom concentra atenția pe cel de-al doilea reper nominalizat mai sus: în acord cu art.2793, se stabilește răspunderea fie pentru separatism (care exprimă voința unei comunități minoritare de cetățeni ai Republicii Moldova, care pledează pentru separarea de statul Republica Moldova și constituirea unei alte entități politico-statale, acțiune care duce la încălcarea integrității teritoriale a Republicii Moldova), fie pentru promovarea separatismului prin întrunirea cetățenilor în partide politice și organizații nonguvernamentale; potrivit art.2794, se prevede răspunderea pentru instigarea publică la separatism. Analiza celor două articole proiectate denotă mai multe vulnerabilități pe care le vom examina în cele ce urmează:

1) noțiunea de „activitate separatistă” (nu noțiunea de „separatism”, care desemnează un fenomen) trebuie definită nu în cadrul unei norme din partea specială a codului penal (așa cum se face în Proiectul nr.186/2014), dar în capitolul XIII „Înțelesul unor termeni sau expresii în prezentul Cod” din partea generală a codului penal;

2) în Proiectul nr.186/2014 nu este specificat caracterul violent al activității separatiste pasibile de sancționare penală. Între timp, Comisia Europeană pentru Democrația prin Drept, în Opinia nr.660 din 2011 asupra Legii Federației Ruse cu privire la combaterea activității extremiste [4], pune accentul tocmai pe acest aspect. De asemenea, în *cauza Stankov și*

*Organizația Macedoneană Unită Ilinden contra Bulgariei*, CEDO a stabilit: „Faptul că un grup de persoane pledează pentru autonomie sau chiar revendică secesiunea unei părți a teritoriului țării, astfel, cerând modificări constituționale și teritoriale semnificative, nu înseamnă în mod automat un pericol pentru integritatea teritorială a țării și securitatea națională. Libertatea de exprimare și dreptul de a exprima păreri constituie una dintre valorile fundamentale ale unei societăți democratice” [5]. Așadar, secesiunea pașnică (de genul celei promovate în Scoția sau în Catalonia) trebuie deosebită de secesiunea violentă, armată (de genul celei promovate de separatiștii din Xinjiang sau din Azawād);

3) în Proiectul nr.186/2014 se ignoră că la art.341 CP RM deja este stabilită răspunderea pentru: a) chemările publice la violarea integrității teritoriale a Republicii Moldova; b) difuzarea prin diferite forme de materiale cu asemenea chemări publice. Adoptarea art.2793 și 2794 (în varianta în care se propune în proiectul sus-amintit) va genera interferențe și paralelisme care vor influența negativ procesul de interpretare și aplicare a legii penale;

4) considerăm incompletă lista de manifestări separatiste susceptibile de răspundere penală, propusă în Proiectul nr.186/2014. Având ca model unele norme din capitolul XIII din partea specială a Codului penal (consacrate contracarării activităților cu caracter terorist) și luând în considerație experiența legislativă în materie a Ucrainei, recomandăm incriminarea următoarelor fapte: 1) finanțarea separatismului; 2) justificarea publică a separatismului. Stabilirea răspunderii penale pentru astfel de fapte poate eficientiza considerabil prevenirea și combaterea separatismului.

#### **Referințe:**

1. Proiectul legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative (Legea cu privire la cetățenia Republicii Moldova – art.20, 23, 34; Legea cu privire la asociațiile obștești – art.36; ș.a.). <http://parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/2291/language/ro-RO/Default.aspx>.
2. Acordul de Asociere dintre Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele sale membre, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte. [www.gov.md/public/files/2013/ianuarie\\_2014/ACORD\\_RM-UE\\_1.pdf](http://www.gov.md/public/files/2013/ianuarie_2014/ACORD_RM-UE_1.pdf)
3. Proiectul Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative (în domeniul contracarării activității extremiste). <http://justice.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=192>
4. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission). Opinion on the Federal law on combating extremist activity of the Russian Federation. [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2012\)016-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2012)016-e).
5. Case of Stankov and United Macedonian Organisation Ilinden v. Bulgaria. [hudoc.echr.coe.int](http://hudoc.echr.coe.int).